

Oproep tot inclusiviteit

Voor AdRem ging Yvonne Hiemstra in gesprek met Joep de Valk over het nieuwe jaarthema: **'Vele talen, in alles de liefde'**. Met Pinksteren wordt het gelijknamige boek gelanceerd.

Hoe ben je op dit thema gekomen?

'Wij zijn een kleine geloofsgemeenschap en daar is uit de aard der zaak niet alles geregeld. Gelukkig is er altijd wel iemand (onder de predikanten) die met een boek bezig is, of een uitgebreide brief schrijft over een controversieel maatschappelijk onderwerp voor onze leden en vrienden. Daar komt dan een jaarthema uit. Deze keer voelde ik mij geroepen om het initiatief te nemen. Het zou sowieso iets gezamenlijks moeten worden, zoals bij de meeste remonstrantse publicaties. Ik wilde er zoveel mogelijk mensen uit zoveel mogelijk gemeenten bij betrekken zodat het jaarthema ook breed gedragen zou zijn.

Via online brainstormsessies met wie maar wilde (negen collega's) kwam het thema 'Vele talen, in alles de liefde' stapsgewijs naar boven. Krediet krijgt Alleke Wieringa, met haar idee dat het moest gaan over de taal van allerlei expressievormen. Natuurlijk over wat de natuur je te zeggen heeft, of muziek, of beeldende kunst. Maar het moest over meer gaan. Eigenlijk moest het gaan over het goddelijke dat in de wereld om ons heen te ervaren is. Hoe zich dat uitdrukt.

*Misschien zet
dit project ons
WEL AAN OM
RADICAAL
goede burgers
te worden*

Zeker in schoonheid, zoals kunst, maar niet minder ook in de dagelijkse omgang met elkaar, zoals de taal van minderheden of wat taal betekent voor immigranten. Kortom, de lezer wordt meegenomen de liefde te ervaren

in alles om ons heen. Dit positieve wereldbeeld maakt onze geesten als vanzelf ruimer, maakt onze harten als vanzelf groter, ja inclusiever. Ik denk dat wij over het algemeen verantwoordelijke goede burgers zijn. Misschien zet dit project ons wel aan om radicaal goede burgers te worden'.

Hoe heb je het proces van totstandkoming van het boek ervaren?

'Naar voorbeeld van het schrijfproces bij 'Mijn held en ik' wilde ik het vooral een groepsproces laten zijn, waarbij wij elkaar van raad en ideeën zouden voorzien, en daarmee ook een hechte onderlinge band zouden smeden. Als samensteller en redacteur was het natuurlijk heel leuk om met collega's intensief de inhoud van ieders essay te bediscussiëren. Dat ging in meerdere rondes en in wisselende groepjes. Het elkaar beter leren kennen kwam vanzelf, want ieder schreef over een onderwerp dat hem of haar fascineert. Ieder had ook een dieptegesprek met een persoon op het terrein van het eigen onderwerp. Mij fascineerde op mijn beurt hoe de pennenvruchten verrassende diepte gingen vertonen. Door de dieptegesprekken en door de rondes van opbouwende kritiek.

Naast schrijvers zijn er ook jonge kunstenaars bij het project betrokken. Zij maakten eigen werk bij elk afzonderlijk essay in samenspraak met de schrijver. Dit proces te mogen begeleiden was een groot plezier. Helaas konden drie collega's het uiteindelijk niet bolwerken naast andere werkzaamheden. Dat vind ik jammer, want ieder van de afvallers had een veelbelovende start. Gelukkig heeft het geleid tot tien mooie essays en boeiende kunstwerken. Het proces heeft opgeleverd dat in elk onderwerp, in elke 'taal' het goddelijke merkbaar is. De liefde die in de wereld om mij heen verborgen is, is nu voor mij makkelijker te zien.'

Wat zegt het thema over onze traditie?

'Vrijzinnigen, ik denk remonstranten in het bijzonder, hebben enerzijds de neiging om de wereld en hun eigen leven op een enigszins intellectuele manier te beschouwen. Daar komt ook onze band met maatschappij en cultuur vandaan. Velen noemen zich agnost. Over God weten we niet zoveel, maar we zijn wel betrokken burgers en willen een goede rol spelen. Anderzijds – en dat vind ik het mooie van de Remonstranten – is er een gevoeligheid voor spiritualiteit, voor vroomheid zelfs. Deze combinatie vind ik goed in dit boek aan bod komen. Zo is stilte één van de 'talen' die beleefd wordt. Emancipatie-gerichte essays als 'De kracht van het gebaar' en 'Er wordt nóg een taal gesproken' gaan over recht doen aan mensen in een zwakkere positie. Je voelt wat liefde tussen mensen kan doen, door de woorden heen. Ik vind dat goddelijk. Zie de zorgvuldigheid waarmee de documentairemaakster met haar hoofdpersonen omgaat, of de betrokkenheid waarmee gebarentaal geleerd wordt en waarmee de eigen dominante positie bevraagd

wordt. In 'Vreemde woorden worden werkelijkheid' en 'Zien vanuit een ánder frame' wordt een liefde voor de samenleving getoond in een pleidooi voor dialoog en voor behoud van de schepping.'

Wat kunnen we van de verschillende essays leren voor de toekomst?

'De (westerse) mens is niet langer het dominante middelpunt, dat is een gedachte die in elk essay terug te vinden is. In feite gaan de meeste essays over inclusiviteit. Of het nu minderheden betreft, of de planten- en dierenwereld, zelfs de kosmos, ieder mag er zijn en alles hoort erbij. Dat is niet zo gek, want als je spreekt over liefde of over het goddelijke in alles, dan zou dat ook allesomvattend moeten zijn. 'Niet de mens staat centraal, maar Gods liefde voor de gehele schepping' is een zin uit één van de essays. Dat vat het boek misschien wel kernachtig samen. De essays nodigen uit om met aandacht te luisteren, te kijken. Wat hoor je dan, wat zie je dan?

Ik leer dan dat er veel meer schoonheid schuil gaat in alles wat zich voor onze ogen afspeelt, maar zich zo vaak aan onze waarneming onttrekt. En dat de kwetsbaarheid hiervan vraagt om een radicalere stellingname van ons. De essays mogen worden gelezen als een oproep hiertoe, als een oproep tot inclusiviteit in woord en daad.'

Het boek verschijnt met Pinksteren bij Skandalon: *'Vele talen, in alles de liefde'*. ISBN 978-94-93220-25-6. Prijs € 19,95. Te verkrijgen via onze webshop remonstranten.nl/webshop of via het landelijk bureau, e-mail: info@remonstranten.nl

Wat hoop je dat dit project in gang zet, of versterkt?

'Door samenwerking van predikanten, experts en beeldmakers hebben wij meer woorden en beelden kunnen geven aan een algemene spiritualiteit. Ik hoop dat dit onze verbeelding versterkt. Dat wij de wereld achter wat wij zien, kunnen ervaren. Daar een gevoeligheid voor ontwikkelen, is denk ik waardevol. Het maakt het leven rijker en dieper en het maakt ons meer bestand tegen de vele negatieve berichten uit de samenleving. Er is zoveel moois voor wie het kan en wil zien'.

TEKST Yvonne Hiemstra, redactie AdRem, geestelijk verzorger.

